

Tipikusabban nőies vonásokat mutat a szerelem, az asszonyi sors, az otthon nyújtotta költői élmények megjelenítése.

A hagyományos észti költészetben rendkívül visszafogottan szólal meg a szerelem, jobbára szimbólumokba rejtve, mint a népköltészet is teszi. Ennek az örökségnek a továbbélését napjainkig megtaláljuk, de szép számmal akadnak, akik kitörtek ebből a körből. Under volt az első az észti költészetben, aki 1917-ben a nem sokat sejtető Szonettek címen megjelent kötetének expresszionista verseiben bátran megszólaltatta az érzéki szerelmet. Fogadtatása az Adyéhoz hasonlóan vegyes volt, de a fiatal értelmiségiek körében fergeteges sikert aratott. Merilaas, Vaarandi, Niit elsősorban ezt az underi hagyományt folytatja.

Meglepő az észti női költőknél, hogy a gondolati, filozófiai líra iránti vonzalmukban, s e líra mélységében sem maradnak el a férfiaktól. A háborús és a háborút követő évek észti költészetében jelentős helyet foglaltak el a harcos, patetikus, sok publicisztikai elemet tartalmazó versek. Az észteknek azonban sikerült hamarosan megszabadulniuk a felesleges sallangoktól, ellentétben több más szovjetunióbeli rokon népünk költészetével, ahol ezek a vonások mindmáig fel-felbukkannak. A változás nem jelentette az észti költőknél a társadalmi-politikai kérdéseknek való háttér fordítást, hanem csupán a másfajta költői hozzáállást, amely a zárkózottabb, tartózkodóbb nemzeti karakternek is jobban megfelel.

A filozófia iránti vonzalom megmutatkozott már a fiatal Betti Alver költészetében is, s ez az évekkel tovább mélyült, de ott van Ellen Niit utóbbi időben írt háromsoros japán hajkujaiban, melyekből néhányat itt is olvashatunk.

Említettem, hogy a jelenkori észti költészetben vitathatatlan a nők vezető szerepe. Az alábbi szemelvények meggyőzhetik az olvasót arról, hogy ezáltal nem lett szegényebb az észti líra. Egyaránt megvan benne az érzelmi, gondolati gazdagság és mélység, csak valahogy sajátosan könnyedén, finoman, s ez az, ami érdekessé teszi, hogy felfigyeljünk rá.

BERECZKI GÁBOR

MARIE UNDER

És csillag fut le

*Olyan különös ma éjjel a hold:
ilyen szemtelenül új még sose volt.*

*Jaj, elhagytam a várost, a várost —
Hogy összenőttünk! Mindegy már most.*

*Aki tehetetlen, az társtalan is:
rá úttalan út vár, célja hamis.*

*Hát minden káprázat? árny? kusza jel?
Rigó friss füttyére riadok fel —*

*És csillag fut le a végtelen égen —
Mit visz el tőlem? Mit hagy itt nékem?*

*Vagy nem hagy itt semmit? ... Az éjszaka hallgat.
Egyet talán mégis: még meg kell haljak.*

(Az „Ääremail” — „Peremföldéken”
című verskötetből — 1963.)

Igimuistne vaev

*Igimuistne, — kauge vaev,
inimhinge varjutaja,
ürgest ajast igavesti
antud talle kaaslaseks.*

*Valu kalakülmad sõrmed
üumber kuuma südame.*

*Ei, ei ükski rõõmukruusi
kohin üle kobruta
vere vaikset kaebehüüft.*

*Oh, see suur ja vana vaev,
igikaugelt kaasa tulnu
üidsest elualgusest!*

*Oh, see otsasaamatu,
lõppematu inimvaev.*

(„Sädemed tuhas”)

Könyörgés bánatért

*Sötét bánat, örök bánat,
emberszív szomorítója,
ki időtlen idők óta
hű kísérőtársunk vagy.*

*Halhideg ujjad szorítja,
szívja szívünk melegét.*

*El ne fojtsa, el ne oltsa
örömpohár víg csengése
a csendes vér panaszát.*

*Bánat, ó, nagy, nehéz bánat!
Az idők méhéből jöttél
még az élet kezdetén.*

*Kín, te kimeríthetetlen,
bánat, végeérhetetlen.*

(„Szikrák a hamuban” című
kötetből — 1943—54)

A haris

(Rukkirääk)

*Te rekedt hangú,
kedves haris!
Szembekötösdit
játsszunk ma is?*

*Hallgatom hangod
száz éve már,
nyomodba szegődöm,
ha megjön a nyár.*

*Látott már valaki
téged, haris?
Talán csak hangod van,
alakod nincs?*

*S egyszerre élém
bukkansz dalolva,
de mintha hangod nem
torkodból folyna —*

*Dalod rekedten is
zsongítva száll,
te hasbeszélő
furcsa madár!*

*Hogy hol lakol, haris,
nem nagy titok:
meglelem fészked,
besanditok.*

*Meg is tapintom —
Lakója sehol.
Itt van-e? Nem. Nem.
Amott van-e? Hol?*

*Megkerülöm fészked:
egész kis erőd —
De mért nem vagy benn,
vagy a küszöb előtt?*

*Fészkednél a vetés
arasznyira nőtt:
aranyos függöny lesz
az ágyad előtt.*

*

*Majd gép jön aratni,
vasszörnyeteg,
vadul pörögnek a
roppant kerekek.*

*A te kicsi várad
ennek: kártyavár:
falait semmi
nem tartja már.*

*Lesz még ilyen fészked,
arany függönyöd
valaha is?
Hová bujdosol,
szegény haris!*

KÉPES GÉZA fordításai

Marie Under Tallinnban született 1883-ban. Apja tanító volt. A tallinni német lánygimnáziumban tanult. Első verseskötete 1917-ben jelent meg. Híre csakhamar túlszárnyalt Észtországon. A harmincas évek közepén két kötet jelenik meg verseiből a Szovjetunióban, később német, angol, francia és svéd válogatása lát napvilágot az illető országokban. Egyes verseit tucatnyi más nyelvre fordították, így magyarra is. Képes Géza tolmácsolásában közel félszáznyi verse szólalt meg magyarul.

Az egész Észak legnagyobb jelenkori költőnőjének tartják. 1944 óta Svédországban él, verseket már évek óta nem ír, életműve lezártnak tekinthető. Életében klasszikusa lett az észti irodalomnak. Hazájában is így kezelik, a szovjet korszakban négy gyűjteményes kötete jelent meg otthon.

BETTI ALVER

Az ékszerész

— *Édes bátyám, világot ékesítesz,
s mint a nap fénye, tündökölsz —
legalább egyszer jöjj hozzánk haza! —
— Opál!
Zafir!
Smaragd! —*

— *Mi itt homályban szorongunk,
árnyat vet ránk egy házfal,
ablakunk, szobánk oly sötét... —
— Márvány!
Porfir!
Alabástrom! —*